

1 augustus 1914

De maatschappij der Brusselse tramwegen biedt haar paarden aan voor oorlogsdoeleinden en talrijke particulieren verklaren zich bereid hun automobielen te lenen. Voor de ambulancedienst zijn talrijke aanbiedingen.

3 augustus 1914

Te Brussel neemt een gedeelte der burgerwacht reeds de garnizoensdienst waar. De openbare geest blijft niettemin uitstekend. De bevolking is geheel gerustgesteld en begint zelf om haar paniek te lachen. Nochtans stijgen zout en aardappelen in prijs. De voortbrengst van meel is echter verzekerd voor ruim zes maanden, zodat alle vrees voor hongersnood is uitgesloten.

Onder de troepen heerst koortsachtige ijver, gepaard met grote opgewektheid. Alles geschiedt er met bewonderenswaardige orde. De opvoeding van paarden en voertuigen is zo goed als afgelopen. De particulieren tonen doorgaans goede wil. Waar dit niet het geval is, wordt natuurlijk enig geweld gebruikt. Sommige grote handelshuizen en fabrieken hebben zich gedwongen gezien hun vervoerdienst te schorsen. Het tramverkeer is ten gevolge van de oproeping van de miliciens verminderd. Men rijdt met enkele rijtuigen.

Het Brusselse blad Le Petit Bleu is door de regering wegens partijdigheid in beslag genomen; het vermeldde vanochtend in grote letter Vive la France en voer heftig tegen Duitsland uit. Daarentegen zijn twee Duitsers voor belediging van een Belgisch generaal in het Noorderstation aangehouden.

Duitsland en Frankrijk zijn alleen nog telegrafisch met Brussel verbonden. Telegrammen hebben acht en tien uur nodig om ter bestemming te komen.

De bewaking van het koninklijk paleis te Laken is aan de burgerwacht vertrouwd.

Brussel, 2 augustus. De burgemeester van Brussel heeft een besluit openbaar gemaakt, waarbij verboden wordt elke volksverzameling, die ten doel kan hebben om sympathie of antipathie ten aanzien van een of ander land te betuigen.

Brussel, 3 augustus. De Franse gezant heeft hedenmorgen om half drie er de Belgische minister van buitenlandse zaken opmerkzaam op gemaakt, dat drie (Duitse) bestuurbare luchtschepen zich boven Brussel bevonden en de Duitsers België binnengevallen waren. Hij waarschuwde zijn regering en de gezanten van Engeland en Rusland.

Brussel, 3 augustus. Duizenden vreemdelingen hebben Parijs voor België verlaten en trekken door ons land. Het opjagen van de prijzen der eetwaren wordt echte uitbuiting. Het heet, dat de regering er een einde aan wil maken door zelf maximale verkoopprijzen vast te stellen. In een bericht dat de Brusselse burgemeester laat aanplakken, wordt er aan herinnerd, dat bedrieglijke opslag, evengoed als plundering of dwang uitgeoefend op verkopers, strafbaar is volgens de wet.

4 augustus 1914

Uitvoer van levensmiddelen is verboden; de meeste treinen naar Duitsland en alle naar Parijs zijn afgeschaft. De opwinding te Brussel is buitengewoon, duizenden betogers eisen, dat koffiehuisen en

winkels de nationale vlag uithangen. Het geeft aan de stad iets feestelijks; de algemene geest is trouwens eerder opgewekt dan angstig. De laatste soldaten die vertrekken, worden op ovaties onthaald.

Om halftien blijft de toestand onveranderd.

De Kamers zijn in allerijl tegen morgenochtend 10 uur bijeengeroepen. De koning zal zelf voorzitten en een redevoering uitspreken. De socialisten zullen een verklaring afleggen, waarin zij zich eens verklaren met alle burgerpartijen, waar het de onschendbaarheid van ons grondgebied geldt.

Om middernacht zijn al de ambtenaren van het ministerie van oorlog opgeroepen.

De meeste regimenten vertrokken hedenochtend naar de plaatsen van concentratie. De geest ervan blijft zeer opgewekt. Ook deserteurs en correctionairs zijn opgeroepen en naar hun regiment gestuurd. Het aantal vrijwilligers stijgt van uur tot uur. De burgerwacht neemt de garnizoensdienst waar.

De opgewondenheid is in de stad uiterst groot.

Vanmiddag zijn ruiten ingeslagen van het warenhuis Dietz, terwijl Franse soldaten die België verlaten luidruchtig worden toegejuicht. Vele winkels in het midden der stad zijn gesloten. Er zijn maatregelen genomen tegen opkopers van eetwaren.

Brussel, 3 augustus. Volgens de Indépendance heeft er een luchtschip over de stad gezweefd.

Brussel, 4 augustus. Vanochtend negen uur is de toestand onveranderd. Onder de bevolking heerst ontspanning.

Op het ogenblik, dat ik sein, schouwt de koning de burgerwacht, waarna hij de buitengewone zitting van het parlement zal gaan openen.

Brussel, 4 augustus. Onder enorme toeloop van volk en onbeschrijflijke geestdrift, zijn de koning en het koninklijk gezin naar het Parlement gereden. De oorlogsverklaring van Duitsland aan België is nog niet geschied.

In de Kamer zelf heerst de grootste spanning. De heer Woeste, die inlichtingen vraagt aan de ministers, ziet er ontdaan uit. Alle diplomaten zijn aanwezig. Bij haar binnentreden wordt de koninklijke familie als uit één mond toegejuicht. De koning spreekt een korte redevoering uit, die weer met stormachtige toejuichingen wordt beantwoord.

Minister de Broqueville schetst daarop, hoe de toestand is ontstaan. De lezer weet dat uit mijn telegrammen.

Ook de heer de Broqueville wordt luid toegejuicht en de ouderdomsdeken der Kamer, de liberaal Delvaux, betuigt de instemming van ieder met de door de regering getroffen maatregelen.

Brussel, 4 augustus. Koning Albert heeft in de Kamer de volgende rede gehouden. Sedert 1830 heeft België geen uur gekend, zo ernstig als dit. De kracht van ons recht en de noodzakelijkheid van ons onafhankelijk bestaan voor het belang van Europa doen nog ons hopen, dat de gevreesde gebeurtenissen niet zullen plaats grijpen. Doch moeten wij weerstand bieden aan een inval op ons grondgebied, dan zal deze plicht ons gewapend vinden en besloten tot de grootste opofferingen. De jeugd staat nu reeds gereed om het vaderland, dat in gevaar is, te verdedigen. Geen andere plicht

wordt nu ons opgelegd dan hardnekkig tegenstand te bieden. Onze moed, onze eendracht, de eenheid in onze dapperheid is gebleken bij de voorbeeldige mobilisatie en uit de menigte van vrijwillige dienstnemingen. Nu is het ogenblik van handelen aangebroken. Ik heb u bijeengeroepen om de Kamers in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan de geestdrift des lands. Met snelheid, onmiddellijk, zult gij maatregelen nemen, vastbesloten het heilige erfdeel onzer vaders ongerept te handhaven. Niemand zal te kort komen aan zijn plicht. Het leger is op de hoogte van zijn taak, de regering is zich haar verantwoordelijkheid bewust en zal die tot den einde dragen om het hoogste goed van het land veilig te behouden. Indien de vreemdeling ons grondgebied schendt, zal hij alle Belgen verenigd vinden rond de koning, die nooit de eed op de grondwet zal schenden. Ik heb vertrouwen in onze toekomst. Een land dat zich verdedigt, dwingt eerbied aan allen af en vergaat niet. God zal met ons zijn.

Keulen, 4 augustus. Hier uit Brussel aangekomen Duitsers melden, dat in de Belgische hoofdstad een uiterst geprikkelde stemming tegen Duitsland heerst.

Daarom zijn de te Brussel woonachtige Duitsers - en ook de Duitsers uit Frankrijk, die naar Brussel waren uitgeweken - in panische schrik naar Duitsland gevlucht.

5 augustus 1914

Men verzekert dat rond Brussel ambulances worden ingericht voor de gemelde ontvangst van gekwetsten.

In Brussel blijft de stemming betrekkelijk kalm, de huisvrouwen doen inkopen in het groot. Het vooruitzicht binnenkort Duitsers te moeten herbergen schijnt ze niet af te schrikken.

In de omstreken van Brussel worden maatregelen tot verweer genomen.

Voor het parlamentsgebouw had gedurende de zitting een overweldigend grootse betoging plaats. Minister de Broqueville moest op het balkon verschijnen en sprak diep bewogen de menigte toe. Voor het overige was de stad veel kalmer dan ik had verwacht. De verbijstering was gisterenochtend, toen het valse gerucht van de onverwachte inval door de Duitsers werd verspreid, veel groter. De bevolking is zeer vastberaden. Geen enkele uitzinnige daad is aan te stippen. Velen lopen met de Belgische en de Franse kleuren in het knoosp gat. Zowat overal wapperen vlaggen. Al de openbare gebouwen vlaggen. De Belgische troepen hebben beneden Luik de bruggen over de Maas laten springen. Het disconto is weer met één ten honderd verhoogd.

Brussel, 4 augustus. Vele Duitse handelshuizen en café's worden vanavond door het volk bestormd. De ruiten zijn er ingegooid. Alles wordt er kort en klein geslagen.

Brussel, 4 augustus. De Duitse handelshuizen hebben de namen en opschriften verwijderd.

Brussel, 4 augustus. Om half tien is de vergadering van de Kamers geopend onder koortsige ontroering. De koning, de koningin, de prinsen en prinses Marie-José komen om tien uur binnen en worden met grote levendigheid begroet. Er komt aan het gejuich geen einde. De koning beklimt de verhevenheid van het presidium en houdt daar, staande, de rechterhand op de borst, te midden van een angstige stilte de rede, welke u is gezonden (In ons avondblad woordelijk medegedeeld). Het koninklijk gezin verlaat de zaal

tussen twee rijen Kamerleden en senatoren en onder ontzagwekkende toejuiching.

Hierna leest de voorzitter van de ministerraad de u eveneens reeds bekende bescheiden voor. Na de goedkeuring der geloofsbrieven en het afleggen van de eed van de nieuwgekozenen, worden de oude bestuurders der Kamer tegelijk herkozen.

De voorzitter van de Kamer houdt een rede, waarin hij o.a. twee secretarissen van de Kamer dank zegt, die in de rijen van het leger zullen plaats nemen. De Kamer keurt een krediet van 200 miljoen frank voor de eisen der landsverdediging goed, waarna een reeks spoedeisende wetten wordt aangenomen.

Van de Velde, leider van de socialisten, verklaart dat een ogenblik is aangebroken, waarop de socialisten hun plicht zullen doen zonder aarzeling. Zij zullen voor alle kredieten stemmen, welke de regering voor de verdediging des lands zal indienen. De Kamer neemt o.a. een wet aan, door welke twee leden van de Kamer, die zich in de rijen van het leger gaan stellen, lid van de Kamer blijven. Om kwart vóór twaalfen wordt de vergadering gesloten.

Brussel, 4 augustus. Het parket heeft een inval gedaan in de Duitse school in de Miniemenstraat, waar alle draadloze telegrafische en telefonische verbindingen zijn afgesneden.

Reeds zijn gekwetsten te Brussel aangekomen en naar de ambulances gestuurd.

Het uitzicht der stad is nogal vreemd. Zij is overal feestelijk bevlagd, maar in haast alle straten ziet men koffiehuisen, waar men Duits bier verkocht en die vannacht werden bestormd. Alle Duitse

opschriften en naamplaten werden vernield, weggenomen of gedoodverfd.

Al de duiven losgelaten. Te Brussel heeft de militaire overheid al de duiventillen doen openzetten. Als er nu spionnen waren, die vreemde duiven in huis hadden om die met berichten naar Frankrijk of Duitsland uit te zenden, zullen die vreemde duiven, merkt de Nieuwe Gazet op, wel vanzelf weggevlogen zijn, natuurlijk zonder op een boodschap te wachten.

Zeer waarschijnlijk zal een zelfde maatregel ook te Antwerpen worden genomen.

Het centrale militaire klerenmagazijn van het leger is met 60 wagons van Brussel naar Antwerpen overgebracht.

Alle werkplaatsen voor het snijden der stoffen en de machines om automatisch de schoenen te vervaardigen, zijn insgelijks te Antwerpen aangekomen.

Dit alles heeft 5 miljoen frank waarde.

Spionage.

Gisteren nog zonden inrichtingen als de Duitse school te Brussel draadloze telegrammen.

En nu nog te bedenken, dat wij zo onnozel zijn geweest om zulke scholen op onze bodem te dulden en dat zelfs Belgische ouders er hun kinderen heen hebben gezonden.

Rondom Antwerpen.

Het is vooral in de omtrek van Antwerpen dat de staat van beleg zich doet gevoelen.

In al de dorpen binnen de fortенkring werden opnamen gedaan over het aantal manschappen die openbare gebouwen en particuliere huizen zouden kunnen herbergen.

De weerbare mannen werden opgeëist en met de schop op de schouder uitgezonden om verschansingen op te werpen of met bijlen om bomen om te hakken.

De bewoners van houten huizen en villa's binnen de kring der servituden werden gewaarschuwd dat zij enige uren tijd hadden om die te verlaten, opdat de verdediging bij een mogelijke belegering in het platleggen van deze gebouwen geen moeilijkheden zou ontmoeten.

De andere dorpsbewoners werden gewaarschuwd dat zij bij eventuele ontploffingen of schoten de vensters moeten openen om het breken der ruiten te voorkomen.

Men noemt ons een gemeente waar de al te ijverige veldwachter zo ver ging te vertellen dat al de mannen van 20 tot 60 jaar onder de wapens werden geroepen.

Heeft hij het voor de grap gedaan, dan heeft hij toch heel de vrouwelijke bevolking de doodsangst op het lijf gejaagd.

Langs de grote steenwegen ziet men nu processiegewijs de bewoners van buitenplaatsen naar de stad trekken met al de vervoermiddelen die er nog te bekomen zijn - en die zijn niet talrijk meer.

Wij spraken een dame, die met de tram van Brasschaat kwam en die aan Keizershoek verzocht werd, uit te stappen, om het overige van de weg te voet af te leggen.

Over het algemeen is de geest der bevolking van de buiten uitmuntend. De boeren en burgers onderwerpen zich zonder morren aan de schikkingen en bevelen der overheid en de vrouwen zijn bewonderenswaardig kalm en moedig.

Op de Schelde. De militaire overheid heeft vier loodsen opgeëist om stelling te nemen in de militaire post op de grens, die de scheepvaart op de Schelde bewaakt. Hun zending is, de schepen te onderscheiden, die de rivier opvaren.

De loodsdienst levert geen loodsen meer aan Duitse schepen.

Bewijzen van vaderlandsliefde. Advocaat Rotsaert, een gekend yachtman, heeft in de zaal der Handelsrechtbank een aantal yachtsmen, schippers, scheepskapiteins buiten dienst, eigenaars van motorboten verzameld en met hen een groep vrijwilligers gesticht, onder de titel Schelde-Vrij, en met het doel, eventueel mee te helpen aan de verdediging van de Schelde. Er is van die beslissing onmiddellijk kennis gegeven aan M. Segers, minister van zeezezen.

Talrijke andere bewijzen van vaderlandsliefde worden gegeven.

Vrijwilligers bieden zich bij menigte aan. Onder deze noemde men ons heden morgen advocaat Bosmans, de kunstschilder Victor Thonet, de zoon van notaris Van de Wouwer, van Kalmthout, en dozijnen anderen.

De aanbiedingen voor de dienst van het Rode Kruis zijn zo talrijk dat men de inschrijvingen heeft moeten sluiten.

6 augustus 1914

De regering en het koninklijk gezin blijven in Brussel.

Vannacht was de geestdrift te Brussel zeer groot. Men heeft er als priesters verklede spionnen aangehouden.

Vreemde dagbladschrijvers te Brussel. Een groot aantal Engelse, Italiaanse en Spaanse dagbladschrijvers zijn te Brussel aangekomen in het vooruitzicht der gebeurtenissen - aldus de Vlaamsche Gazet.

De Duitse dagbladcorrespondenten, die te Parijs verbleven, zijn door de mobilisatie uit het land gedreven en sloegen hun hoofdkwartier te Brussel op.

Een Spaans dagbladschrijver, die reeds vele oorlogen meemaakte en de mobilisering van de meeste volkeren van Europa bijwoonde, zegt dat hij nergens met zoveel spoed als in België het leger op oorlogsvoet zag brengen en, nergens ook, zoveel kalmte mocht waarnemen.

De stemming in Brussel. De Vlaamsche Gazet schrijft:

Maandagavond, 3 oogst - Deze dag is geweest een dag van golvingen. 's Morgens klonk de kreet dat Duitsland een dreigend ultimatum had ingezonden, dat België geweigerd had en dat de oorlog maar een kwestie van uren meer was. De opschudding steeg naarmate de wijzer voortgleed op de uurplaat. Men vroeg zich af hoe dat ultimatum kon ontstaan in Duitsland's geest. Men sprak van het schenden der Hollandse grens en van Duitse legers die, Visé en Luik voorbij, afzakten op Borgworm... En steeds steeg de

ontroering. Heel Brussel vlagde. Kleine en grote vaderlandse wimpels fladderden langs al de gevels. De menigte wandelde opgewonden de straten op en af. Geen karretje met groenten en vruchten of het droeg de driekleur. Voor de ramen waar kaarten ten toon gespreid liggen stonden velen hun aardrijkskunde te herhalen. Vóór de Beurs hoopte zich de massa samen, besteeg de trappen, enkelen zaten er op neer en lieten wijsgerig hun blikken over de menigte dwalen. Daar werd een man door een auto overreden. Men sloeg er nauwelijks aandacht op. Twee agenten droegen de ongelukkige in een rijtuig - en 't voorval was vergeten.

Het mag worden gezegd, dat gisteren het vaderlands gevoel voorgoed opflakkerde, dat de Belg triomfantelijk zijn vaderland ontdekte.

Tegen de avond zonk er wat kalmte in de gemoederen. Het weer was luw en aangenaam. De zon ging onder in volle pracht. De tijdingen waren min scherp geworden, het Duits ultimatum werd langs een min dreigende zijde beschouwd. Het lampje der hoop, dat was uitgedoofd, werd weer aangestoken en legde een glimpje van verwachting naar beter op de aangezichten.

Tot in de late uren bleven de straten hun leven behouden. Soms grepen nog opstootjes plaats voor Duitse huizen. Hier en daar werden ruiten ingeslagen. Vele Franse en ook wel Engelse vlaggen kwamen te voorschijn. Padvinders zamelden gelden in ten bate der noodlijdende gezinnen van reservisten ...

Eindelijk, na middernacht, kwam de stilte en de rust en trachtte Brussel, na zoveel gedrang en wisselende gevoelens, in te slapen.

Dinsdagmorgen, 4 oogst - In de vlakte van Woluwe ziet men geen mens aan 't werk. Daar staan de steenovens koud en verlaten. Uit

de fabrieksschouwen stijgt geen rook. De steenkapperijen liggen doods. 't Is alles stil, of 't leven er uitgeweken was ...

Wolken drijven nauwelijks zichtbaar. Langs de mistige horizon zien wij ginds het zwarte Zoniënwood zich uitstrekken, waarin we onze jongens, onze soldaten zagen verdwijnen, gisterenmorgen.

Men werkt niet, men werkt nergens zegt men. Wat ellende zal daaruit voortspruiten! Zou het toch niet beter wezen, waar het mogelijk blijkt, toch spade en houweel maar te vatten - en aan de arbeid te togen.

De straten zijn kalm te Brussel. Auto's en motors, geleid door soldaten, snorren voorbij. Dat razend lawaai werkt benauwend op zenuwachtige mensen. Thans wapperen nog meer vlaggen dan gisteren. Burgerwachten trekken op, ernstig, stilzwijgend.

Daar stormen weer de tijdingen. Nieuwe reservisten worden opgeroepen. Duitsland heeft de oorlog verklaard aan Frankrijk en wil door België. Zullen onze jongens dan toch naar het slagveld moeten. Een moedertje liet mij een briefje van haar soldaat lezen: "Kontich, maandagnamiddag. Deze morgen zijn velen van ons naar de kanten van Antwerpen toe. Misschien zullen wij vandaag niet vertrekken. Ik heb juist gedaan met sjalotten en ajuin te kuisen. De patatten staan op het vuur, we zijn ze gaan halen bij de boeren. Wat er van den oorlog zal voortkomen weten we minder dan gij thuis. Van eten heb ik tot nu toe geen tekort gehad. Ze durven hier 1 F voor een brood en 15 cent voor een tas koffie vragen. Hier zijn mensen die heel goed zijn, maar ook slechte. Dag, moeder."

Waaruit blijkt dat onze soldaten het voorlopig nogal goed hebben.

Ten einde de heersende ontroering niet te vergroten en onnodige paniek te stichten, heeft de burgemeester van Brussel aan de politie onderrichtingen verstrekt om al de dagbladverkopers te doen verbieden de nieuwsbladen te roepen op straat. De kranten moeten door de verkopers stilzwijgend worden aangeboden.

Vanaf maandagnamiddag, rond 3 uur, is de dienst van de openbare telefoon stopgezet in Brussel. Enkel openbare diensten kunnen nog een aansluiting bekomen.

Vanaf dinsdagmorgen is alle treinverkeer geschorst tussen Brussel en Luik.

De spoorbaan wordt alleen gebruikt voor doeleinden tot de weerbaarheid van het rijk.

7 augustus 1914

De Nieuwe Gazet schrijft: Woensdag zijn op verschillende plaatsen Engelse troepen in België geland.

Tussen half twee en 2 uur is generaal French, van het Engelse leger, na zich op de burelen van de staf begeven te hebben, van het station du Luxembourg te Brussel naar een onbekende bestemming vertrokken.

Generaal French werd hartstochtelijk toegejuicht. Er werd "Leve Engeland" geroepen.

De Burgerwacht, die wegen en bruggen bewaakt, heeft de militaire eer bewezen.

De Fransen te Leuven. Een zeer sterke Franse legermacht is volgens de Nieuwe Gazet, te Leuven aangekomen, en begeeft zich dadelijk op weg naar Luik.

Het Paleis des Konings te Brussel is ter beschikking gesteld van het Rode Kruis.

Koning Albert opperbevelhebber over het Frans-Belgische leger.

Te Leuven.

De Soir deelt mee: Krachtens het tractaat, heden gesloten tussen de Belgische regering en de regering van de republiek, zal koning Albert het bevel voeren als generalissimus over de Frans-Belgische troepen, met de Franse en de Belgische staf als staf.

Om half drie is de koning van Brussel naar Leuven vertrokken, op zijn doortocht begroet door de geestdriftige toejuichingen van een vaderlandlievende menigte.

Gisterenochtend werd in België ambtelijk bekend gemaakt, dat drie divisies Fransen tegen de Duitsers in België oprukten.

Een uitlating van onze gezant te Brussel.

De Indépendance Belge van gisterenavond bevatte het volgende bericht:

De Nederlandse gezant te Brussel heeft aan een redacteur van de XXe Siècle verzekerd, dat de Duitse troepen gisteren Visé niet waren binnengedrongen. Op de vraag: "Wat doet Nederland, wanneer men hun land binnenvalt gelijk het onze?" antwoordde de minister: "Indien men ons land binnenvalt, zullen we doen net als gij."

8 augustus 1914

De beweging in Brussel blijft zeer groot, al is zij enigszins kalmer geworden. Van gewelddaden is geen sprake, maar alleen verbergt niemand zijn verontwaardiging over de wrede wijze, waarop - zo zegt men - ten spijt van alle internationale verdragen, Duitsland oorlog voert, een stad als Luik beschiet en zich verlaagt tot sluipmoord op een legeraanvoerder als generaal Leman.

Terwijl ik dit schrijft, voert een trein uit Luik talrijke gezinnen aan, hetgeen vermoeden doet, dat de wapenstilstand toegestaan is.

Brussel, 7 augustus. Rust en kalmte zijn in Brussel nog lang niet teruggekeerd. Hoe zou dit ook kunnen, waar de bevolking voortdurend wordt opgeschrikt door de berichten van een oorlog, door berichten als de aanslag op de bevelhebber van de vesting Luik en het herhaaldelijk bombarderen van deze stad.

Enigszins meer kalmte komt er toch wel, waartoe de genomen maatregelen niet weinig bijdragen. Zo zijn de bijzondere uitgaven der dagbladen en de daarmee vergezeld gaande rumoerige kreten der venters, die onze toch al zo geplaagde zenuwen stuk dreigen te krassen, opgehouden, en dit wel op verzoek van de burgemeester. Het rondstrooien van de dolzinnigste nieuwtjes door zenuwachtige juffrouwen of eigenwijze heertjes in tramwagens is ook veel verminderd, doordat het publiek verstandiger is geworden en deze praatjes niet meer grifweg aanneemt.

Aan de andere kant is de stad nu grotendeels vrij van Duitsers, zodat de wilde jachten op de boulevard niet zo vaak meer voorkomen. Politie en burgerwacht zijn echter zeer terecht bijzonder gestreng en bij bruggen en overwegen vragen zij u identiteitsbewijzen, al zijt

gij de dienstdoende schutter persoonlijk bekend, hetgeen natuurlijk dikwijls voorkomt.

In het gebrek aan bewaking dat is ontstaan door de verzwakking van de politie wegens de mobilisatie, wordt nu voorzien, doordat hedenochtend de burgemeester van Brussel en voorsteden burgers opgeroepen heeft, die deze taak op zich willen nemen. In Sint Joost ten Node, de kleinste voorstad, maar zeer belangrijk, omdat het Noorderstation er in gelegen is, boden zich daartoe niet minder dan tweehonderd wakkeren aan.

Het publiek verslindt vandaag gretig de bladen, die nu slechts vanochtend en om vijf uur uitkomen en met een krachtig begrip van het belang des vaderlands. Het ongeduld van de bevolking, die wil weten, waar de Engelse en de Franse hulptroepen zijn, wordt op de proef gesteld, maar dit moet; en ieder begrijpt het met zo'n heerlijke eensgezindheid, dat reizigers, die het weten en hen gezien hebben met eigen ogen, er over zwijgen.

Het Belgische volk dwingt ieders oprechte bewondering af door zijn kranige houding in deze dagen. "Eendracht maakt macht" is hier althans geen ijdele spreuk.

Maastricht, 8 augustus. Uit een particuliere brief uit Brussel, zo juist ontvangen, lees ik, dat de Duitsers daar niet officieel over de grenzen gezet worden, maar dat ze overhaast allen de stad verlaten, zelfs mensen, die er 25 jaar wonen, om aan de woede van de Belgen te ontkomen. De politie heeft kunnen verhinderen, dat magazijnen, aan Duitsers toebehorende, bestormd werden en aan de vernielzucht van het gepeupel vrijgegeven.

Men meldt dat in de hoofdstad een prins de Croy aangehouden is, die zich met verspieding bezighield.

Het is een oud-officier der gidsen.

In het Luxemburgstation hield men drie spionnen aan.

Uit Brussel.

Uit een particuliere brief van een Engelsman, de 6^e dezer in Brussel geschreven, vertalen wij het een en ander over de toestand daar.

“De mensen zijn hier zeer opgewonden. Benden slaan overal in Duitse gelegenheden de boel aan stukken en spelen “Jacht op de Duitsers”. Dat is nu een geliefkoosde sport en ze beleven er genoeg aan. Ik weet niet of u de Weinstube op de Brouckèreplaats en de Crocodile op de Noorderlei kent. Beide inrichtingen zijn van binnen en van buiten geheel vernield. Dinsdagavond zijn eens de stad ingegaan om de mensen aan het werk te zien. Het was akelig!”

“Het is moeilijk aan levensmiddelen te komen, maar we hebben met wat prijsverhoging toch genoeg gekregen. Binnenkort neemt de stad de zaak in handen en gaat ze zelf aan de bevolking verkopen tegen inkoopprijs.”

“Dinsdagavond, toen we al naar bed waren, hadden wij een schrik. Het Rode Kruis belde overal in de stad bij alle huizen aan, en iemand stond midden in onze straat te roepen: “Allen opstaan! Het water is vergiftigd!” Ja kan begrijpen wat een indruk dat overal op de mensen maakte. De apotheker om de hoek deed een paar uur goede zaken met mensen te helpen, die dachten dat ze al vergeven waren. De volgende morgen bleek het een vals bericht te zijn geweest.”

Het reizigersvervoer naar Engeland was, zo lezen wij nog, nagenoeg stopgezet; alleen van Oostende ging het nog.

9 augustus 1914

Brussel, 8 augustus. Vanmiddag om twaalf uur publiceerde het ministerie van oorlog de volgende mededeling: Wij kunnen niets aangaande het leger mededelen, maar weten dat alles goed gaat.

Men bevestigt officieel de staat van beleg voor heel het land.

Tot een algemene uitzetting van alle Duitsers zonder onderscheid zal niet worden besloten. Deze maatregel zou trouwens niet nodig zijn, daar de meeste Duitsers het land reeds verlaten hebben.

Schollaert heeft aan Deschanel en aan generaal Lemans brieven van dank en hulde gestuurd.

Brussel, 5 augustus. De kalmere stemming, waarover ik reeds seinde, houdt aan. De vreugde over de moed der troepen, over het erekruis, aan het dappere Luik toegekend, over de huldebetogingen, die van wijd en zijd het kleine roemrijke Belgische volk toestromen, onderdrukt alle andere gevoelens.

Men is zich bewust van zijn goed recht, van de kracht van zijn leger en van het genie van de bevelhebber van stelling van Luik, generaal Lemans, wiens naam zich in enkele dagen een plaats in de geschiedenis heeft veroverd.

Van haar kant heeft de pers eenstemmig kalmte gepredikt en gewezen op het gevaar van opwinding, welke het hoofd warm maakt en gevaarlijke elementen de gelegenheid geeft ongestoord hun rampzalig bedrijf tot schade van eenieder voort te zetten.

De geestdrift om te helpen, om zich nuttig te maken, is algemeen. Mannen, zowel als vrouwen, bieden zich om strijd aan tot hulpverlening, in welke vorm ook. Het is van een prachtige vaderlandsliefde. Tienduizenden vrijwilligers bieden hun krachten aan. Oud-generaals als de Bonhome en Warnant treden weer in het actieve leger terug. Oud-kolonialen, oud-strijders van 1870, leden van de hoge adel, alles organiseert zich en trekt naar de grenzen, om de onafhankelijkheid van het vaderland, straks verenigd met Franse en Engelse troepen, te verdedigen; het Waterloo zal ditmaal tegen het Duitse rijk gaan. Men strijdt hier op het eeuwenoude slagveld van Europa.

Brussel, 8 augustus. Er heerst ontspanning. De dagen, de nachten van opgewondenheid zijn voorbij, en men herademt. Nu men weet, dat de meeste Duitsers uitgeweken zijn, is de verbroedering algemeen. Overal ziet men particuliere gesprekken aangeknoopt tussen onbekenden, die behoefte gevoelen elkander de heldendaden van onze soldaatjes te vertellen. Zo bleek het dat velen, die in de ambulance liggen, alleen wat pijn in de rug hebben, een pijn, die goed te begrijpen is. Een regiment Duitse cavalerie is over hen heen gereden.

Vijf soldaten moeten twee en vijftig Duitsers binnen een paar minuten gevangen genomen hebben. Een foerier en een korporaal schoten zeventien uhlanen neer. Men juicht een naar Brussel uitgeweken Luikenaar toe, die zegt "Wij staan één tegen tien. Dat is juist de verhouding, die wij hebben moeten."

Nog steeds houdt men spionnen aan. De Belgische politie is heel nauwkeurig ingelicht over hun plannen. Hoe goed ingericht hun dienst van spionage was, moge blijken uit het volgende feit: Langs alle spoorbanen zag men blikken reclameplaten in schitterend geel

geverfd, waar men in rode letters op las: "Buvez le bouillon Kub." Die platen vertoonden allerlei vormen. Nu is bevonden, dat die platen alleen aanwijzingen waren voor een bezetting van België door de Duitsers. De vorm der platen duidde de onderscheiden spoorweglijnen aan. Onnodig te zeggen dat al de reclames onmiddellijk zijn weggenomen.

Antwerpen, 8 augustus. Het Handelsblad van 4 uur meldt dat gisteravond te Antwerpen drie, te Leuven zes spionnen zijn doodgeschoten. Vannacht werd een auto aangehouden, waarop stond service militaire. De vier inzittenden droegen Belgische uniformen. Het bleken Duitse spionnen, die lijken van onze gesneuvelden ontkleed hadden. Een Pater-Jezuïet ontmoette gisteravond op de Keyserlei een gebaard missionaris. Zijn baard was vals en de man verstond geen Latijn. Hij werd ingerekend.

De berichten over spionage van een paar voorname Duitsers moeten totaal vals bevonden zijn.

Spionnen in België.

Het volgende telegram is aan alle militaire autoriteiten gezonden:

"Al wie, Belg of vreemdeling, aan spionage wordt schuldig bevonden, zal voor de krijgsraad gedaagd worden, die zonder vorm van proces en onverwijld uitspraak kan doen. Hij kan de doodstraf uitspreken en het vonnis wordt geveld zonder beroep. De ter dood veroordeelden worden binnen 24 uur neergeschoten."

10 augustus 1914

Terechtstelling van spionnen.

De briefschrijver van de Chronique schrijft uit Leuven:

Het nieuws van de terechtstelling van spionnen te Leuven had bij de bevolking hevige ontroering verwekt. Door soldaten en politie op afstand gehouden, was de menigte er toch in geslaagd de plaats te omringen, waar men wist dat de veroordeelden zouden gebracht worden. Toen deze verschenen werd een levendig gemompel gehoord.

Eensklaps weerklonk de stem van een officier, zich tot de menigte wendende: "Ge gaat de terechtstelling bijwonen van twee spionnen; maar dit is niet al; anderen zijn aangehouden en morgen zullen ze eveneens gefusilleerd worden. Er zijn voorbeelden nodig! We zijn in oorlog!"

En de menigte, de woorden van de officier beamend, juicht toe.

Eindelijk ziet men de schuldigen. Het zijn grote en forse mannen, die zich gedwee door de gendarmen laten leiden. Ze hebben de laatste sacramenten ontvangen en geven brieven af, welke aan hun familie zullen overgebracht worden.

Onmiddellijk daarna komt het peloton dat de terechtstelling uitvoeren moet: een uitdrukking van voldoening schijnt op hun gelaat te lezen.

Van alle kanten hoort men soldaten luidop zeggen, dat ze gaarne waren aangewezen om die akelige taak te volbrengen.

"Halt!" De mannen staan. Men blinddoekt de ogen der gevangenen en ze worden voor een muur geplaatst.

Een knal ... en 't is gedaan! Recht is geschied!

Brussel, 9 augustus. De Belgische zenuwen staan gespannen als snaren: bij de minste aanpakking trillen en zingen ze. Toen vannacht

het bericht van de Franse overwinning te Mühlhausen bekend werd gemaakt, is heel Brussel in gejuich uitgebroken. Wildvreemde mensen vielen elkander om de hals; een Luikenaar, wiens huis in brand stond en die heel zijn vermogen verloren had, stortte tranen van vreugde toen ik hem het nieuws mededeelde. Vanochtend blijft de geestdrift duren; men schijnt vergeten te hebben dat de vijand nog altijd op ons grondgebied is. De toestand te Luik is trouwens uitnemend; de offensieve macht van Duitsland schijnt verlamd. Geen enkele nieuwe schermutseling is aan te stippen, de vijand heeft zich buiten het bereik der forten teruggetrokken, hij bereidt zich waarschijnlijk tot een nieuwe aanval voor. Men weet echter dat de Belgische troepen reeds weer geheel bereid zijn om hem te ontvangen.

De Franse krijgsmacht die ze steunt, is trouwens meer dan geruststellend voor de Belgen en heeft uitdrukkelijk verklaard dat de forten onmogelijk kunnen worden ingenomen. De staat van beleg is thans voor heel het land gedecreteerd; aan alle bruggen is de burgerwacht opgesteld en oefent ten strengste toezicht op de voorbijgangers. Nu en dan houden zij met dezen een praatje; een wacht bekende mij, dat het was om te horen of de uitspraak van het Frans Duits klinkt. De Duitsers worden niet uitgedreven, maar hun wordt verzocht België te verlaten. De minister van oorlog heeft een oproep tot de kleermakers gericht voor het maken van uniformen ten behoeve van de talloze vrijwilligers die zich blijven aangeven. De bladen publiceren de lijst der gekwetsten, die in de Brusselse ambulances zijn opgenomen, hun aantal is betrekkelijk gering. Velen ervan zijn reeds naar het front teruggekeerd.

Brussel, 9 augustus. Burgemeester Max, die met groot beleid in deze dagen alles regelt en voortdurend voeling houdt met zijn collega's uit de voorsteden, is met ijver bezig aan de vorming van

een politiekorps uit burgers. Met banden in de gemeentekleuren om de arm ziet men deze wakkeren reeds op de straten. De Franse en Engelse kleuren wapperen op het stadhuis naast de Belgische. De bewoners der Duitslandstraat hebben die eigenhandig herdoopt in Belgenstraat, die van de Pruisenstraat evenzo.

De Amerikaanse gezant belast zich hier met de belangen der Duitsers. In Berlijn zijn de Belgische belangen aan de Spaanse gezant toevertrouwd.

Brussel, 10 augustus. De gouverneur van Vladivostok heeft een telegram van gelukwens gericht aan generaal Leman, het garnizoen van Luik en de vesting Antwerpen. Alle Duitsers en Oostenrijkers, die zich niet onmiddellijk aanmelden om hun papieren te laten onderzoeken, zullen als spionnen worden beschouwd.

Brussel, 9 augustus. Het is 5 u 's namiddags, een zondag vol zon, vol vreugde en hoop voor de Belgen. Vreugde over de Franse overwinning in de Elzas, hoop op de goede berichten, die uit eigen land verwacht worden.

Een Hollander, die Brussel kent en vanmiddag op de boulevard zou wandelen, zou werkelijk niets bijzonders aan de stad bemerken. Voor de koffiehuisen, die met grote letters bekendmaken, dat zij hun dagontvangst geheel of gedeeltelijk afdragen aan de inschrijvingen voor het goede doel, zitten de Belgen de toestand te bespreken, kalm, zonder opwinding. Men heeft er zich aan gewend de verschillende nieuwtjes, die worden verteld, te toetsen. Men weet werkelijk niet in deze dagen, welke hoedanigheid onze zuiderbroeders het meest te bewonderen valt. Het is van een onwrikbaarheid, van een hartstochtelijke liefde voor het vaderland, waarbij aan eigen ik geen ogenblik gedacht wordt. Het zijn nog de

afstammelingen der Waalse dapperen die op de slagvelden van Europa de zegepraal bevochten, het zijn nog de zonen der poorters van Vlaanderen, der klauwaarts, die Franse koningen en Filips van Bourgondië wisten te weerstaan. De mannen vechten, en wie niet vechten kan maakt zich nuttig op andere wijze, want “eendracht maakt macht”, en de vrouwen en kinderen, allen helpen mee. De hoogst geplaatste edelvrouw zamelt op straat gelden in. De kleinste padvinder heeft een opdracht en volvoert deze met het plichtsbesef van een man. Het Belgische volk geeft ons allen een voorbeeld van zelfopoffering en trouw, deugden ook in Nederland nooit vergeten en als kostbare kleinodiën bewaard.

Maar ik wil u de boulevard, die zovelen kennen, op deze middag nog nader beschrijven, want ik zou gaarne willen, dat gij weet, hoe hij er uitziet. Aan alle gevels, op alle daken de Belgische vlaggen naast de Franse en Engelse in de zon hun kleuren mengend. Op straat de kalme menigte burgers, weinig gerij, en mannen en vrouwen van elke leeftijd en stand, die de duizenden welke nu overal nodig zijn, inzamelen uit beurzen die gretig opengaan. De kooplieden op straat venten met Franse, Belgische en Engelse vlaggen in alle grootten, met briefkaarten, waarop de portretten der verbonden staatshoofden staan, die strijden voor hun goed recht, of met de beeltenis van de generaals Joffre en Leman. En als straks de hitte wat minder zal zijn en tegen 6 en 7 uur de avondbladen verschijnen, dan zal het weer levendiger zijn, al heeft het ministerie van oorlog geen ambtelijk nieuws voor 10 u vanavond, hetgeen de bladen dan weer later door nieuwe uitgaven bekend zullen maken. Velen zijn ongerust of bedroefd, maar allen dankbaar, dat de nachtmerrie, die uit het oosten kwam, vervaagd is.

Berlijn, 10 augustus. De Brusselse vertegenwoordiger van het officieuze Wolff-bureau heeft het volgende gemeld uit Gogh:

Gisteren is over heel België de staat van oorlog afgekondigd. Alle Duitsers hebben gisternacht aanzegging gekregen, het land zo spoedig mogelijk te verlaten. Hetgeen zich de laatste dagen in Brussel heeft afgespeeld, aldus vervolgt het bericht uit Duitse bron, overtreft al wat ook de wildste verbeelding zich zou kunnen voorstellen. Sinds de oorlogsverklaring op dinsdagochtend heeft het gepeupel alle winkels of zaken, die aan Duitsers toebehoren, of Duitse producten te koop aanbieden, vernield. Elk uithangbord of naambord met Duits opschrift is afgenomen. Ieder die het uiterlijk voorkomen van een Duitser heeft, is op levensgevaarlijke wijze aangevallen, of onder verdenking gebracht, een spion te zijn. De onwaarschijnlijkste geruchten doen in de bladen de ronde. Zo het bericht dat Duitse soldaten een poging zouden hebben gedaan om generaal Leman, de Belgische aanvoerder te Luik, die zo dapper heeft gestreden, te vermoorden.

Ook hebben enige bladen het bericht verspreid dat onze soldaten onvoldoende verpleegd worden. Zij gingen zich verder te buiten aan de heftigste aanvallen op keizer Wilhelm. Kortom de haat tegen de Duitsers wordt op fanatieke wijze opgezweept.

Elke avond verlaten duizenden Duitsers onder bescherming van de Amerikaanse consul-generaal België om over Nederland naar Duitsland terug te keren. Zij worden op redelijke wijze door Belgische officieren en burgerwachten beschermd. Eindelijk zijn dezen, in samenwerking met de stedelijke overheden, begonnen de spionageziekte te bestrijden.

Er heeft in België zich zulk groot aantal vrijwilligers aangeboden, dat het departement van oorlog zich verplicht ziet aan de nieuw aangeworvenen te verzoeken, zich van de nodige boven- en

onderkleding en van schoeisel te voorzien gedurende de tijd van oprichting. Alle uitgaven zullen hun worden vergoed.

In samenwerking met de militaire inrichtingen, beijvert de particuliere nijverheid zich om de nodige uniformen te vervaardigen.

Er zijn thans 40.000 vrijwilligers.

Zij worden onder leiding van generaal Guiette afgericht; hierna zullen zij dadelijk bij de verschillende regimenten worden ingedeeld.

11 augustus 1914

In België is nog een drukke spoordienst; onder andere lopen er nog zeven bloktreinen van Antwerpen naar Brussel.

De omstreken van Brussel worden goed bewaakt.

Brussel, 10 augustus. Het officiële bericht uit het ministerie van oorlog luidt dat de toestand bij voortduring goed is. Het Belgische en het Franse leger ontplooiën zich normaal. Men verwacht binnen weinig tijd een beslissende slag. Dat men nu en dan tot zelfs in de omstreken van Brussel troepjes uhlanen op verkenning ontmoet is niet onrustbarend, zij worden trouwens doorgaans gearresteerd of op de vlucht gedreven.

Brussel, 10 augustus. De dag van gisteren lijkt wel een rustdag geweest te zijn. Van het slagveld weinig of geen nieuws, zodat de toestand vermoedelijk onveranderd is gebleven. Men kan bevestigen dat de voorposten der Duitse cavalerie, waarvan men beweert dat men er tot in het Zoniënbos, te Groenendaal, op anderhalf uur afstand van Brussel, gezien heeft, bezuiden de

Maasoevers aan het wijken of zelfs geheel geweken zijn voor de Franse troepen die zeer talrijk aangekomen zijn. Men voorziet dat de Belgische en de Franse troepen gezamenlijk zullen aanvallen. Alle geruchten over reeds geleverde slagen zijn echter vals of althans voorbarig. De morele en materiële toestand van onze soldaten is uitmuntend. Enkele uren rust hebben hun kracht en opgewektheid teruggeschonken. De gestadige aanwezigheid van de koning die zich buitengewoon moedig en werkzaam toont, iedereen als kameraad behandelt en door iedereen als kameraad wil behandeld worden, heeft een zeer gelukkige uitwerking. Men houdt aldoor maar spionnen aan, die in vrouwenkleren of als priesters rondlopen. Niettegenstaande de valse geruchten, door een blad, dat onmiddellijk werd aangeslagen, verspreid, is de stemming te Brussel kalm. Het is de blijde drukte van iedere zondagavond. In het Terkamerenbos werd het wekelijks concert gegeven. Iedereen is vol hoop en vertrouwen.

Grote Duitse handelsfirma's, sinds jaren in België gevestigd, en die tot welvaart waren gekomen onder voorwaarden, die de concurrentie van de Belgen zelf onmogelijk maakten, stonden in intieme betrekkingen tot het Belgische volk, droegen flink bij voor weldadige doeleinden en hadden grote invloed in de gemeentelijke huishouding. Zij waren op de hoogte van al wat de Duitse regering over België wilde weten. Het geheim van de voorspoed van deze Duitsers in België was, dat zij vanuit Berlijn met grote subsidies werden gesteund.

12 augustus 1914

Brussel, 11 augustus. Het Journal pour la défense médicale meldt dat Willy Meesen, geneesheer van de Duitse legatie te Brussel, zijn

ontslag heeft genomen uit verontwaardiging over de trouweloze aanval door de Duitsers op België.

Een Duits vliegtuig heeft boven Brussel gevlogen; er werden zonder succes tal van schoten op de vlieger gelost.

Het schijnt waarschijnlijk, aldus verder dit bericht uit Engels-Franse bron, dat het Duitse hoofdkwartier een belangrijke offensieve beweging voorbereidt, hetzij in de richting van Brussel of in die van Nijvel (Nivelles, zuidelijk van Brussel in de richting van de Franse grens), hetzij zowel in westelijke als in zuidelijke richting.

In de omtrek van Brussel.

De "invasie" door kleine bereden benden duurt voort en strekt zich blijkbaar uit tot in de omtrek van Brussel.

Voor enige dagen had men in het Zoniënbos opgemerkt, dat al de pompjes van de waterleiding door opschriften aan de Duitsers waren aangeduid. Men haastte zich, ze weg te nemen en sedertdien is het Zoniënbos militair bewaakt geworden. Welnu, maandagmorgen waren weer al de pompjes voorzien van een bandje in gedrukt lijnwaad met het opschrift: Drinkwasser.

Het is niet alleen een bericht voor het water, doch ook een aanduiding van de te volgen weg.

Het Belgische koninklijk paleis tot ziekenhuis ingericht.

Het Handelsblad van Antwerpen meldt:

In oktober 1910, vlotte boven de rechtervleugel van het koninklijk paleis te Brussel, de fiere vlag van keizer Willem, alsdan op bezoek bij de koning en de koningin der Belgen. Thans wappert aan

dezelfde vlaggenstok het vaandel van het Rode Kruis, en het paleis is in hospitaal herschapen; op de gesloten vensters, gans de voorgevel langs, bemerkt men het Rode Kruis op witte grond, alsook op de vensters uitgevende op de grote binnenkoeren. Het is onze edelmoedige koningin die eraan gehouden heeft, het koninklijk verblijf te herscheppen in een toevluchtsoord voor de slachtoffers van de oorlog, om het even dewelke, want het is een internationaal hospitaal.

Wanneer men de prachtige zalen doorloopt waar weleer de luisterrijke ontvangst ter ere van Willem II plaats hadden, krimpt het onverschilligste hart ineen, en wordt bevangen met een diep gevoeld en eindeloos wee. Hare majesteit de koningin heeft zelf de inrichtingswerken bestuurd. Terwijl de koning ginder verre met zijn generaals de zege voorbereidde, bereidde hare majesteit de tederste zorgen voor aan dezen die gekwetst, van de ijselijke slagvelden zouden terugkeren. En dit hospitaal is ruimschoots van alle benodigdheden voorzien. Is koningin Elizabeth immers niet de eerste dochter van een geneesheer? ... Gans de eerste verdieping en een groot deel van de tweede werden benuttigd.

Het koninklijk hospitaal zal 300 gekwetsten kunnen ontvangen. De bedden werden geplaatst in de grote balzaal, in de grote galerij, in de wachtkamer, in de keizerlijke zaal, in de witte salons, alles op het eerste verdiep. Uit deze salons werden de meubelen, de draperieën, de tapijten weggenomen. De lusters werden van hun kristallen ontbloot, de prachtige verlichtingstoestellen werden vervangen door klare elektrische lampen; waterkranen en lavabo's werden bij geplaatst enzovoort, enzovoort. De serre waar, bij de hofbals het kleine buffet wordt opgesteld, bevat thans een dubbele operatiezaal. Al de versieringen werden weggenomen, en

operatietafels vervangen thans de marmeren luxetafeltjes. De koningin heeft niet gearzeld de muren te doen kalkwitten.

Een zaal is ingericht voor de radiografie. En op de eerste verdieping, in de kamers destijds door de koning van Pruisen betrokken, staan thans 14 bedden de ongelukkige gekwetsten op te wachten. Gans het tweede verdiep is verder voorbehouden aan de ziekendiensters, en daar vindt men ook de gezondheidsinstellingen, namelijk badkamers, stortbaden, masseerzalen, enzovoort. Men ziet dat onze goede koningin Elisabeth alles heeft voorzien, opdat dezen die in het paleis verzorgd worden de gezondheid en het leven zouden weer krijgen. In de kelderingen zijn bijzondere keukens ingericht voor de gekwetsten. Melden wij nog deze bijzonderheid: de koningin heeft besloten dat de zieken in het paleis zullen binnengebracht worden langs de grote poort van de rechtervleugel, en de eretrap.

Dokter Depage werd als opperheelmeeester aangesteld, zijn helper is dokter Hannecart; de diensten staan onder het beheer van doctor Leboeuf, geneesheer des konings. M. Hauchamps werd belast met de radiografie. Het personeel omvat nog andere geneesheren, helpers, ziekindieners en ziekindiensters, alsook een bestuurspersoneel.

De bloedverwanten der gekwetsten zullen deze laatsten mogen bezoeken. Alle schikkingen werden genomen.

Hare Majesteit de koningin, deze ambulance van het Rode Kruis in haar paleis inrichtende, heeft gehoor gegeven aan haar diepgevoelde menslievendheid, waarvan ze reeds zoo menige blijk gaf.

Maandagnamiddag heeft de koningin een bezoek gebracht aan de gewonden in het militair hospitaal. Bed voor bed is zij blijven staan om elke gewonde op te beuren en moed in te spreken. Ze vroeg naar hun families, naar hun lijden, naar bijzonderheden van hun verwondingen en allen werden door haar deelneming opgebeurd en versterkt. Haar vertrek werd begroet met de roep: Leve de koningin!

Een groot aantal soldaten hebben reeds de ambulances verlaten en hun korpzen in de loop van de avond nog vervoegd.

13 augustus 1914

Zoals reeds gemeld hebben de laatste dagen Duitse vliegtuigen boven Brussel gekruist. De grote hoogte die ze houden, maakt voor niet ingewijden een herkenning van vriend of vijand zeer moeilijk, vandaar het volstrekt verbod op ze te vuren. Te grote ijver zou ze slechts kunnen schaden.

Het Rode Kruis maakt bekend dat het in Brussel en voorsteden nu over 8700 bedden beschikt, waarvan 600 bezet zijn. Nieuwe aanbiedingen maken, dat morgen reeds een 13.000 bedden beschikbaar zullen zijn.

De inschrijvingen voor de betrekkingen der opgeroepen soldaten bereiken heden de 400.000 frank, een prachtig bewijs van niet verflauwde vaderlandsliefde.

Olieslagers heeft een mislukte poging gedaan om een Duitse eendekker, die dwars door België vloog, over Leuven, Brussel en Antwerpen, en waarop de machinegeweren tevergeefs hebben geschoten, met zijn toestel te verbrijzelen.

Brussel, 13 augustus. De gevechten van gisteren zullen de naam van de slag bij Halen (ten westen van Hasselt) dragen. Er werd gedurende de hele dag gevochten. Om 7 u 30 's avonds vielen de granaten nog op de wegen naar Diest (ten noordwesten van Halen). Het middelpunt van de slag was echter bij Halen.

Om 7 u 00 's avonds was de hele streek tussen Diest, Halen en Zellik van Duitsers schoongeveegd, doch overdekt met doden en gewonden.

Toen een gedeelte van de linkervleugel een ogenblik terugweek, werd versterking uit Diest ontboden. De spuitgasten vroegen in het vuur te mogen gaan en kregen drie gewonden.

De Belgische genie deed twee bruggen over de Demer springen. Een kerk, een café en enige huizen te Halen zijn in brand geraakt. Meer dan 200 doden werden op een afstand van 50 m aan Duitse zijde geteld.

De vijand telde ongeveer 5000 man. De Belgische strijdmacht bestond uit als lansiers, jagers, karabiniers en artillerie.

Zeer veel buit is opgehoopt voor het stadhuis te Diest. Talrijke paarden werden opgevangen.

Brussel, 13 augustus. Het volgende wordt ambtelijk medegedeeld:

De gisteren door de Belgische troepen behaalde overwinning is officieel bevestigd. We hadden niet meer dan een divisie cavalerie en een gemengde brigade tegenover de vijand, die zeer grote verliezen zou hebben geleden, ongeveer drie vijfden van zijn macht moet buiten gevecht gesteld zijn. De verliezen aan Belgische zijde

zijn betrekkelijk gering. Alleen de cavalerie verloor enige manschappen.

De verslagenen van gisteren zijn hedenochtend weer aangerukt, met de bedoeling waarschijnlijk, om hun gewonden en doden en het achtergebleven materiaal weg te halen.

Niets is te vrezen van een aanslag door Duitse cavalerie op Brussel, van het Zuiden af. Al de lanen zijn afgezet door soldaten en mannen van de burgerwacht.

Brussel, 13 augustus. Al blijft de bevolking schijnbaar kalm en vermindert de drukte, die sedert ruim 14 dagen te Brussel heerst, toch wordt de spanning dag aan dag groter. Minder en minder heeft men een helder inzicht op de toestanden. Na allerlei verkenningen te hebben gedaan, waarvan vele met bloedige gevolgen, verlies van manschappen en daden van willekeur, die een beschaafde natie onwaardig zijn, hebben de Duitsers op heel de lijn de gewonnen stellingen verlaten en trekken zich terug.

Het is natuurlijk niet te denken, dat zij zich zomaar van ons grondgebied zouden terugtrekken. Men moet integendeel verwachten dat nieuwe troepen zullen binnenrukken. Bezuiden Luik zal dat moeilijk gaan, daar zij zich zouden stoten aan een Frans-Belgische legerafdeling.

Het zou dus moeten gebeuren even beneden de Hollandse grens te Lixhe, waar zij langs de brug, die zij uit boten hebben samengesteld, hun legermassa's zouden binnen te voeren hebben.

Misschien ook is het terugtrekken een list, die een offensief optreden van onze verbonden legers uit zou lokken en mede zou

slepen op een oorlogsterrein, dat de Duitsers gunstiger voorkomt dan hetgene dat hun in Haspengouw wordt geboden.

Op dit uur weten wij nog niet, of van onze zijde handelend is opgetreden. Dat de slag met grote voorzichtigheid is voorbereid staat buiten twijfel. De bevolking die weet dat hij beslissend kan zijn, blijft deshalve rustig en betrouwend.

De schermutseling te Diest, die voor onze wapenen gunstig was, heeft, hoewel van geringe strategische betekenis, een zeer goede indruk gemaakt.

Ziehier trouwens het verloop der jongste gebeurtenissen. Onze troepen werden door de Duitsers in drie richtingen aangevallen; naar Tienen, naar Hoegaarden en naar Jodoigne toe.

Ze slaagden er echter niet in de Gete te overtreden. De burgerwacht zou te Bost het onderspit delven, toen de infanterie tussenkwam en de vijand achteruit dreef. Anderdeels greep een cavaleriegevecht plaats op de weg van Sint-Truiden naar Tienen, alsook in de richting van Zoutleeuw, waarbij onze lansiers twee officieren en enkele soldaten verloren, zich terugtrokken.

De Duitsers staken Orsmaal in brand, fusilleerden sommige ingezetenen te Dormaal, trokken zich dan eveneens terug, naar het schijnt tot over Borgworm. Ze hielden echter niet op te patrouilleren.

Brussel, 13 augustus. De Peuple deelt mede, dat de minister van Buitenlandse Zaken op het punt staat om een maatregel te treffen, waarvan de uitwerking belangrijke gevolgen kan hebben voor de loop der gebeurtenissen. Hij zal al de geaccrediteerde diplomatieke vertegenwoordigers der niet in de oorlog betrokken volkeren

samenroepen. Aan deze conferentie zouden deelnemen Italië, Nederland, Turkije, Bulgarije, Roemenië, Griekenland, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Zwitserland, Spanje, Portugal, de Verenigde Staten, de Zuid-Amerikaanse republieken, China en Japan.

De minister zou hun kennis geven van elke inbreuk op het volkenrecht, de Conventie van Genève en de algemene acte der Conferentie van Den Haag door Duitsland gepleegd. Al de daden van barbaarsheid als slachting van gewonden en krijgsgevangenen, misbruik van de witte vlag, uitmoording van vreedzame bevolkingen, diefstallen uit publieke en particuliere kassen, waar de Duitsers zich aan schuldig hebben gemaakt, zouden worden aangestipt en medegedeeld. De diplomatieke agenten zouden worden verzocht hun regering telegrafisch melding te maken van deze officiële bekendmaking. Anderdeels zou het internationaal socialistisch bureau in dezelfde zin bij de socialistische fracties der onzijdige naties handelen door interpellaties in de parlementen en door oproepen tot het volk.

Een aanval op Brussel beraamd?

Reuter seint uit Brussel, dat daar inlichtingen zijn ontvangen waaruit zou blijken, dat de twee divisies Duitse ruitserij, die in de richting van Brussel optrokken, een aanslag hadden beraamd op de schatkist en het Belgische hoofdkwartier. Zij vergisten zich echter in het hardnekkig verzet van de Belgen, dat het plan verijdelde.

Reuter meldt voorts uit Brussel aan de Times, dat de in België algemeen heersende opvatting, dat de aanval der Duitsers lang van tevoren beraamd was, bevestiging scheen te vinden in het volgende feit, dat juist uitgelekt is. Een zeer bekend kasteel in België, dat aan

een Duitse prins behoort, is reeds zes weken geleden ontruimd en het zilver, kunstwerken en andere kostbaarheden werden naar Duitsland gezonden.

14 augustus 1914

Brussel, 13 augustus. De slag rondom Diest, waarvan de betekenis gisteravond door het ministerie van oorlog zelf blijkbaar werd onderschat, is voor België van groot belang geweest. Ziehier een verhaal ervan. Van 's ochtends vroeg trachtten de Duitsers zich een weg te banen naar Brussel, op twee verschillende plaatsen, langs Halen bij Diest en niet ver van Tienen. Onze troepen lieten de vijand naderen; hij werd echter weldra, rond 11 uur, op hevig geschutvuur onthaald. Het werd trouwens al even hevig beantwoord, maar de Duitse artillerie haalt het niet bij de onze, die op 2 km prachtig doel treft. De vijandige cavalerie rukt echter vooruit langs twee zijden, langs Halen en langs Kortenaken. Tegen 2 uur in de namiddag werd dat gevecht geweldig, het ging weldra man tegen man. De charge werd van Belgische zijde doorgevoerd; daar het land zeer bebouwd is en de vlakte weinig open, werd de strijd gevoerd in kleine groepjes. Aldus werd op de Duitsers losgerukt, die niet vooruit konden en veel volk verloren. Hun getal was echter heel groot en zou misschien aldus de overhand hebben verkregen, was het niet dat zij onze troepen slechts konden bereiken over een paar bruggen over de Gete, echte thermopylen, waar de Belgen een prachtige weerstand hebben geboden. Niettegenstaande ontzettende verliezen stroomden de Duitsers aldoor maar talrijker toe; op de weg van Herk naar Halen werden zij door onze mitrailleurs letterlijk weggemaaid. Eindelijk moesten zij zich terugtrekken; hun verliezen waren al te groot. Dit geschiedde te Halen.

Te Kortenaeken waren de gebeurtenissen nagenoeg dezelfde; de Belgen, eerst weinig talrijk, kregen dra versterking en list en moed verzekerden de overwinning, waarna ze verder te Halen mee gingen vechten. De strijd had 7 uur geduurd; de Duitsers verloren zowat 3000 man, de Belgen behielden hun positie.

De nacht bleef kalm, maar de Duitsers bleken om 5 uur reeds weer strijdvaardig te zijn, de Belgen trouwens ook. Een nieuw gevecht, ditmaal te Herk-de-Stad (ten oost-zuidoosten van Halen), moet weer voor de vijand zeer slecht zijn uitgevallen. We vervolgen thans zijn cavalerie.

Brussel, 13 augustus. Volgens de Soir was de toestand in de middag om 5 uur als volgt: de Belgische troepen hebben de Duitsers teruggeslagen en hun belangrijke verliezen toegebracht, zowel op het front van Diest, waar de Duitsers waren teruggekeerd om hun geschut terug te halen als op het front van Eghezée.

De chef van de Belgische staf is te Brussel teruggekeerd om de minister van oorlog en de koning verslag te doen van de gunstige resultaten van deze dag.

Londen, 14 augustus. De Daily News verneemt uit Brussel, dat het gevecht bij Diest gisteren niet meer geweest schijnt te zijn dan een meten van krachten. De Duitsers zijn er door ingelicht en het opofferen van mensenlevens speelt, wanneer men oordeelt naar de slachting, die er bij Luik heeft plaats gehad, een zeer kleine rol in hun veldtochtplan.

Het Belgische veldleger.

Em. Cammaerts, een Belg, geeft in de een overzicht van de militaire voorbereiding aan Belgische kant. Zelfs met de derde divisie, die uit

Luik terug is gekomen, mee, gelooft hij niet, dat het Belgische veldleger sterker dan 120.000 man is. Geen man kan op dit ogenblik gemist worden van de mobiele verdediging van Namen, en de forten om Antwerpen heen kunnen niet zonder bezetting blijven. Men moet ook niet vergeten, dat het Belgische ministerie van oorlog nog niet heeft opgegeven, hoeveel soldaten er bij de verdediging van Luik gesneuveld zijn.

De schrijver twijfelt niet aan het moreel van de troepen. Na de proef, die zij bij Luik hebben doorstaan, zullen alle korpsen dezelfde vastberadenheid tonen als de derde divisie. Men kan ook op de wijsheid van de leiders rekenen. De wijze waarop de troepenbewegingen verhinderd zijn, is een goed voorteken. Ondanks zijn leeftijd heeft koning Albert aldoor het grootste doorzicht getoond.

De enige reden van bezorgdheid voor de Belgen die getuige zijn geweest van de hervorming, die hun leger in de twee laatste jaren heeft ondergaan, ligt in de strijdvaardigheid van hun veldartillerie. Da Belgische kanonnen zijn van het laatste model, maar twee jaar geleden heette het, dat het aantal manschappen en paarden niet voldoende was om ze alle te kunnen gebruiken, zodat elke groep, in plaats van drie batterijen, maar twee batterijen in het veld kon brengen. Er is in die tijd een heftige polemiek gevoerd over hetgeen men de "ontreddering van de artillerie" noemde.

Er is middelerwijl tijd genoeg geweest, om voor de nodige manschappen en paarden te zorgen, zodat nu misschien alle kanonnen te gebruiken zijn. Toch mag men niet uit de schitterende verdediging van Luik afleiden, dat alle andere afdelingen van het leger op zulke hoogte zijn gebracht. De persoonlijke invloed van generaal Leman heeft zich ongetwijfeld voor een groot deel bij de

versterking van de Luikse forten laten gelden. Bovendien was die stelling de gevaarlijkste in België en zal de aandacht van het departement van oorlog daar misschien vooral op gevestigd geweest zijn, met terzijdestelling van minder voorname kwesties.

Cammaerts meent ten slotte, dat het leger der verbondenen misschien in aantal de Duitsers de baas is, maar dat de Duitse artillerie vermoedelijk bij de Belgische in het voordeel zal zijn.

Niets is meer verkeerd dan om de waarde van zijn vijand te onderschatten. Men heeft in de afgelopen week veel gehoord van hongerende, onwillige Duitse soldaten, die door de officieren tot vechten werden aangedreven. Tegen zulke overdrijvingen moet men zich hoeden en men moet niet te veel waarde hechten aan de praatjes van enkele opgewonden lieden, die maar al te bereidwillig door sommige journalisten voort verteld worden.

De Duitse soldaat is nog altijd even dapper. Hij zal spoedig tegenover de Fransman, zijn ervijand, staan. Zo hij verslagen wordt, zal dat niet mogelijk zijn zonder dat hij eerst een wanhopige tegenstand heeft geboden.

Vandervelde, het pas tot minister van staat benoemde Belgische socialistische kamerlid, heeft een oproep gericht tot alle Belgische mannen, die niet onder de wapenen zijn, om aan het werk te blijven. "Wij kunnen niet allen vechten, zegt hij, maar allen kunnen we direct of indirect meewerken aan de verdediging van het land in de grote strijd voor democratie en het handhaven van de politieke vrijheid van Europa. Laat eenieder aan zijn taak blijven en laten zij, die niet meer kunnen vechten, de moed hebben, de moeilijke moed, om te blijven werken terwijl er over het lot van Europa beslist wordt."

De oorlogslegende groeit dan aan. Volgens de bijzondere correspondent van de Times te Brussel vechten de Belgen voor huis en geloof! Overigens geeft de correspondent een treffende beschrijving van de vastberaden geest, die heel het Belgische volk bezit.

15 augustus 1914

Tienen, 14 augustus. Blijkens de laatste inlichtingen is de algemene opmars der Duitsers in de richting van Brussel en Antwerpen hervat. Hun infanterie, bestaande uit verscheidene legerkorpsen, marcheert op Tongeren en Sint-Truiden aan, men voorziet een treffen bij Diest en Aarschot. Hun cavalerie is benoorden Hasselt.

Men zegt dat 10 dagen geleden een buitenlandse gezant te Brussel er zijn verwondering over heeft uitgesproken, dat de Duitse gezant niet dadelijk na de oorlogsverklaring de Belgische hoofdstad heeft verlaten en dat deze daarop heeft geantwoord: "Dat is de moeite niet. Morgen zijn de Duitsers toch hier."

Brussel, 14 augustus. Het ministerie van oorlog logenstraft het bericht in een der bladen, behelzende dat de Duitsers op Brussel en Antwerpen aanrukken.

De Indépendance schrijft: "Vanmiddag liepen hier geruchten over een aanval van een grote Duitse legermacht op de Belgische troepen bij Diest. Wij zijn officieel gemachtigd dit gerucht tegen te spreken. Vanmiddag om 4 uur 20 had het ministerie van oorlog nog geen bericht ontvangen over een grote slag bij Diest.

"Indien de Duitse troepen tot de aanval overgaan, zullen zij niet het numerieke overwicht hebben dat men hen toeschrijft. De Belgische troepen zijn in uitstekende staat."

Brussel, 14 augustus. Zoals te verwachten was, speelt het vliegtuig een grote rol in de tegenwoordige strijd. Bijzonderheden kunnen wij daarover eerst later vernemen, maar het volgende bericht aan een der bladen is reeds van belang. Donderdagochtend vlogen drie Duitse eendekkers boven de Belgische stellingen nabij Diest. Geweer- en mitrailleurvuur hadden geen uitwerking, maar een veldstuk deed goede diensten. Na enkele schoten zag men de Taube draaiende neerkomen en op het veld vallen. Van de vliegers zou er slechts één enkele ontkomen zijn. Olieslagers en Tyck verrichtten meermalen per dag gewichtige verkenningen.

Te Borst (bij Tienen) zijn vannacht een 100 uhlanen verschenen. De burgerwacht schoot op de vijand, die zich onmiddellijk terugtrok.

40 Duitse krijgsgevangenen zijn vanmiddag te Leuven aangebracht, onder wie twee hoofdofficieren, lichtgewond in het gevecht bij Diest.

Brussel, 14 augustus. Het is te rustig te Antwerpen; ik wip de trein in naar het binnenland waar meer te zien moet zijn. De trein van 12 uur 10 snort stipt op tijd naar Brussel door. De zonbeschenen landschappen zeggen dat die blauwe hemelkoepel mijn vakantiedroom was. Wat is alles gewoon, alleen de vlag op de kerktorens doet u vragen of het kermis is of oorlog? Wat zien alle mensen er kalm uit en die onderlinge bereidwilligheid, dat gevoel van samenhorigheid bij iedereen. Ons ras heeft dan toch stevige eigenschappen, die nu pas heerlijk aan het licht komen. Het onnozel vee, dat nooit noch kwaad noch onrecht deed, graast met koeienwijsheid gestadig voort, nergens een spoor van oogst; het zit al in de schuren. Mechelen voorbij met de vlag op de stompe Romboutstoren, alles stil, alsof men een middagdutje deed. We zijn in het Brabantse. Verderop naar Perk toe zie ik de drie torekens van

David Teniers; af en toe blinken de spitsen der bajonetten van waakzame schildwachten. Daar is, welig in het groen, de landbouwschool van Vilvoorde; Schaarbeek, Laken, de kerk omringd door stellages, eindelijk Brussel.

Snikheet te Brussel, maar rustig in de Nieuwstraat; de grote confectiehuizen Tietz door burgerwachten bewaakt. Jongetjes venten kranten over de boulevard Anspach. Langs de Beurs naar de Grote Markt, weids plein met zijn grijze gebouwen vol verguldsel en de bloemenverkoopsters onder grote schermen, een paar glimmende soldaatjes en stadhuisbeambten en af en toe een auto; in het Musée du Livre heeft het Institut de Bibliographie een eigenaardig initiatief genomen: de Permanence des Associations intellectuelles zetelt daar (Magdalenasteenweg 46) en plakt al de bevestigde berichten aan die door geloofwaardige personen gecontroleerd zijn. Op beknopte en duidelijke wijze wordt de toestand in de stelling van de onzen en van de vijand aangetoond.

Vraag en aanbod is hier vermeld; het is een prachtstukje van de aartsbibliograaf Otlet. Bij hem zal men de betrouwbaarste documentatie vinden. Iets dergelijks dienden de informatiekantoren overal te doen. De Koninklijke Bibliotheek is in een ambulance van het Rode Kruis herschapen; het personeel is aanwezig, de toegang verboden. Aan het park ligt het koninklijk paleis eenzaam te blinken; een enkele soldaat wandelt er voor; aan alle ramen het Rode Kruis. Het mooiste beeld van de rust te Brussel is een ministerieel kantoor: de slaap der rechtvaardigen heeft bevangen wat daar leeft. Even vreedzaam zijn de dominospelers in een groot café bij de Muntshouwborg, waar ik me neervlij om uit te blazen en wat te eten. Wat een overeenkomst met Antwerpen, bepaald, hier is voor een oorlogscorrespondent voorlopig niets te doen. Daarom spoed ik me naar het station, waar ik een trein vind

voor Leuven, van waar de laatste berichten zeggen dat de Duitsers hun opmars naar Brussel en Antwerpen schijnen te willen doorzetten.

Antwerpen 14 augustus. Weinig liefhebbers voor Leuven; in afwachting dat de trein me daarheen voert lees ik een artikel van Vandervelde in Le Peuple waarin hij zegt dat het volk voor Luik en in Haspengouw bezig is het algemeen stemrecht te veroveren.

Door het heuvelachtige land met zwierige glooiingen, waar men de boeren druk doende ziet met het inhalen der schoven; Diegem, beroemd om een bedevaart; Zaventem, waar een bekende Van Dijk hangt; Nossegem; Kortenberg. Het land overal blond van koren en achter het groen der landhuizen verre horizonten. Aan alle stations kleine groepen soldaten, hier een trein vol veldbedden met de vlag van het Rode Kruis, kleine lage grijze kerkjes met schaliedaken en spitse torentjes, de huisjes deemoedig er rond gehurkt. Ieder ogenblik stoppen we, maken plaats voor de Rode Kruistrein, die in volle vaart weg stoomt naar onze arme jongens. Ginds te Herent staat een detachement voetvolk; een trein die van ginds komt is er vol van. Een paard in de ploeg op het veld voert de driekleur aan de halster.

We naderen Leuven; hier ruiken we iets als oorlogslucht. Een compagnie ruitery en lansiers draven door de Stationsstraat; aan de Sint Pieterskerk is het centrum waar alles moet stoppen of vertragen. Groepen bestofte soldaten met ongeschoren gezichten komen voorbij, allen diep ernstig, maar niet moedeloos. Ik ontmoet een kennis, de brave De Gruyter, de leraar voordrachtskunstenaar uit Gent, die Philoktetes en Starkadd speelt. Reeds drie dagen ligt hij in de buurt bij Diest. Nu moet hij om proviand en heeft zowaar een paar zware broden bemachtigd. Ik spreek jongens van het 11e,

die te Luik de slag meemaakten. Hun wordt proviand en sigaren toegestoken. Een auto van Le Soir staat daar, hij gaat naar Tienen en Diest, net mijn zaak. De confrater komt op mij toe, hij ziet mijn documenten na en ik word gastvrij opgeladen. En route! Maar we worden voortdurend opgehouden, eerst om benzine op te doen, daarna door afdelingen kanonniërs, die langzaam voorbij daveren met Kruppkanonnen. Het is 6 uur 30 en wij vrezen voor het duister niet ter plaatse te geraken.

7 uur. Eindelijk op weg en wij "slikken" wegen, zoals de Fransen dat noemen. Drie officieren die zich bij hun leger te vervoegen hadden waren mee ingestegen. Dat heeft ons de reis wel vergemakkelijkt, want minstens 50 maal werden wij opgehouden door militairen die het wachtwoord vroegen. Af en toe versperde een groepje soldaten ons de weg ofwel stuitten wij op schuin over de weg staande wagens of barricaden. Terwijl de zon heerlijk roze en oranje onderging, zagen wij de laatste boeren maaien en zaaien. De lange dreef die we door moesten werd langzaam donkerder. Te Tienen was alles donker en onze auto ging verderop naar Diest. Twee officieren verlieten ons, maar we laadden een soldaat op, een Bruggeling, die in de slag te Halen was geweest en nu naar Loksbergen wou om zich bij zijn regiment te vervoegen. Zijn verhaal in onvervalst Brugs verkortte de weg; hij was in de wolken over de dapperheid der officieren.

Wij zagen de soldaten gelegerd op strozakken voor de hoeven, ook af en toe een auto, beladen met een gewonde. Halfweg naar Diest werd ons verzekerd dat het eigenlijk te Aarschot te doen was. Wij tuften dan terug naar Tienen, waar ons de heldendaad van een sergeant der plaatselijke burgerwacht werd verteld. Hij had vanmiddag 31 Duitsers gearresteerd, waaronder drie officieren die van de slag te Eghezée kwamen.

Brussel, 14 augustus. De minister van Binnenlandse Zaken waarschuwt tegen alle feiten die de vijand tot weerwraak kunnen aanzetten; de burgers mogen aan geen gevecht deelnemen, zij moeten zich van schelden of bedreigen onthouden, binnen blijven en deuren en vensters sluiten, zodra gevaar dreigt, en om niet van uitdaging beschuldigd te kunnen worden, de plaats waar de vijand binnenrukt verlaten. De minste gewelddaad vanwege een burger zou een echte misdaad zijn die door de wet met aanhouding en veroordeling wordt gestraft; zij kan immers aanleiding geven of voorwendsel zijn tot bloedige weerwraak op de onschuldige bevolking, vrouwen en kinderen, en tot het plunderen en verbranden der huizen.

16 augustus 1914

Diest, 15 augustus. In de omgeving van Diest is de nacht kalm voorbijgegaan.

Naar het heet rukken de Duitse troepen op in de richting van Aarschot, waar een gevecht wordt verwacht.

Te Aarschot loopt een gerucht, dat er bij Landen gevochten is en dat de vijand teruggeslagen is.

Zaterdagochtend werd een Duits vliegtuig boven Tienen (Tirlemont) waargenomen. Hij vloog in de richting van Diest. Een granaat werd op het vliegtuig afgevuurd, die het trof en deed vallen.

Vanochtend is bij Tienen een patrouille van 15 uhlanen door onze troepen verrast en in de pan halen.

Te Grimde (bij Tienen) is een patrouille van zes uhlanen gedood.

Te Oorbeek is een Duitse spion, die bekend had, terechtgesteld.

Sedert drie uur vanmiddag hoort men te Tienen kanongebulder uit de richting van Bost en Hoegaarden. De verwachte grote slag is misschien op dit ogenblik begonnen.

Brussel, 15 augustus, 10 uur 's ochtends. Het nieuws is schaars; de Etoile zegt dat men in de omgeving van Diest 3000 lijken van Duitsers begraven heeft; ook de opruiming der dode paarden, die de omtrek verpesten, gaat voort. In de schilderijen-musea heeft men de kostbaarste stukken in de zware gewelven der kelders in veiligheid gebracht om op alles voorbereid te zijn.

Brussel, 15 augustus. De toestand van het Belgische leger blijft voortreffelijk; de overwinningen in de gevechten tegen de vijand hebben het moreel der troepen, die gunstige strategische stellingen bezetten, nog verhoogd.

De ontploffingen, die op verschillende plaatsen worden gehoord, worden meestal veroorzaakt door het oplazen door de genie van kunstwerken.

Op de grote wegen om Brussel heeft men versperringen aangelegd om vijandelijke afdelingen ruitery, die in komende gevechten mochten afdwalen in de richting van de hoofdstad, tegen te houden of op te vangen. Dit is een politie- en geen oorlogsmaatregel.

Dagbladensuur in België.

Brussel, 15 augustus. De militaire gouverneur van Brabant heeft besloten, dat te beginnen met vandaag, van elke courant niet meer dan één uitgave per dag mag verschijnen. De proeven moeten voor het verschijnen worden onderworpen aan de goedkeuring van de militaire overheid, die er alles uit zal schrappen dat betrekking heeft op de militaire operaties.

Vrijdagnamiddag vernam men, dat een sterke afdeling Duitse ruitërij te Bëringen, ten noordoosten van Diest, gezien was. Stofwolken langs de wegen schenen aan te duiden, dat artillerie ter versterking van de ruiters aanrukte.

Een aantal lansiers zijn verder opgemerkt, tot dicht bij de keten van fortën, die Antwerpen verdedigen. Zij trokken haastig terug voor een afdeling Belgische ruitërij, die op hen was afgezonden. Dit is het enige punt van de defensieve lijn waar de Duitsers tot dusver nog niet doorheen hadden trachten te breken.

De correspondent van een Engels blad, die in het hoofdkwartier van het Belgische leger vertoefd heeft, meldt sympathieke bijzonderheden van koning Albert der Belgen. De koning vertoeft voortdurend te midden van zijn troepen, waar hij alle gelederen door zijn tegenwoordigheid aanvuurt. Hij is afkerig van vertoon en houdt ervan rustig en onopgemerkt zijn gang te gaan. Hij draagt te velde een doodeenvoudig blauw uniform, zonder enig teken, dat zijn hoge positie aanduidt. Hij is geenszins een "chocolade soldaat", hij heeft nachten doorgebracht in het bivak, te midden van zijn dappere soldaten. Gewoonlijk maakt hij om zich te verplaatsen gebruik van een auto, bestuurd door een soldaat en met een officier als enig gezelschap. Gedurende de gevechten bij Diest en Halen is koning Albert naar het front van zijn leger gegaan tot op een punt, waar de nabijheid van de vijand nodig maakte, dat hij zijn auto verliet. volgens de correspondent van het Engelse blad komt het vaak genoeg voor, dat de koning zich te midden van zijn soldaten bevindt zonder dat deze en zelfs ook officieren in de lange, blonde man met het lorgnet en het bestofte uniform hun vorst herkennen. Zo wilde hij donderdag een hospitaal binnengaan, maar de schildwacht, die de rang van de onbekende bezoeker niet thuis kon brengen, vroeg hem of hij een pas had. Een pas heb ik niet,

antwoordde de bezoeker kalm, maar ik ben de koning, misschien wil je me dus wel toestaan binnen te gaan. De schildwacht lachte ongelovig, zodat de krachtige tussenkomst van een adjudant nodig was om zijne majesteit toegang te verschaffen. Het spreekt vanzelf, dat er over dit avontuur van de koning veel gesproken is en de soldaten kijken nu goed uit of ze hem ook ergens herkennen kunnen. De correspondent van het Engelse blad, aan wiens via Brussel verzonden mededeling wij het bovenstaande ontlenen, zag koning Albert donderdag ergens aan de weg een boterham zitten eten, waarbij hij water dronk uit een soldatenfles. De koning, het is hiervoor reeds gezegd, verplaatst zich door de Belgische legerkampen en stellingen zonder enige escorte. Wanneer zijn auto aangehouden wordt, laat de koning zijn pas van het ministerie van oorlog zien, waarop zijn volledige naam en zijn geboorteplaats staan en dan zijn beroep: koning der Belgen.

In de Engelse bladen vinden wij het volgende telegram over de gevechten in Hesbaye, nabij Tienen (Tirlemont), waar de Belgen een overwinning hebben behaald op de Duitse ruitery.

“Generaal Baix deelde mij mede, aldus de correspondent, dat de Duitsers woensdag aanvielen met een macht van waarschijnlijk 10.000 man met cavalerie en machinegeweer-afdelingen. De Belgen dreven hen, dankzij een prachtig geweer- en geschutvuur, terug en deden herhaaldelijk uitvallen met hun ruitery. De Duitsers trokken toen af, maar donderdagochtend vroeg kwamen zij terug en hervatten zij de aanval. Opnieuw werden zij teruggedreven, en de Belgische artillerie bracht zware verliezen toe aan de Duitse cavalerie. Vier eskadrons, in totaal waarschijnlijk 1000 man tellende, werden vernietigd. Opnieuw trokken de Duitsers af.”

De generaal verklaarde nog, dat het vechten der Duitsers prachtig was geweest en dat zij een grote moed hadden betoond. Eigenaardig is zeker, dat, naar deze correspondent mededeelt, generaal Baix hem had gevraagd: “Waar zijn op het ogenblik de Engelse troepen; wij wachten vurig op hen.” Die vraag werd deze donderdag gedaan. De correspondent was toen naar Brussel teruggekeerd, via Leuven, waar hij een koortsachtige militaire bedrijvigheid constateerde.

De wegen van daar naar Roosbeek waren vol soldaten. Tal van gewonde en gevangen genomen Duitse ruiters werden op karren vervoerd of lagen in het gras te wachten. Onder de gevangenen was ook een Duitse vlieger, die door een geweerschot getroffen was en had moeten dalen. De correspondent kwam op de weg van Roosbeek bij Leuven Belgische troepen tegen, die twee dagen tevoren tegen de Duitsers hadden gevochten. Zij waren vol opgewektheid, maar wilden maar steeds weten, wanneer de Engelsen nu toch zouden komen. Van Roosbeek naar Brussel vond de correspondent overal alles in orde en goed bewaakt. Alle wegen, die van Brussel naar de omliggende dorpen leiden, zijn goed beschermd. Maar ook bewegen zich langs de wegen naar Brussel grote karavanen van het Rode Kruis, die gekwetsten van de gevechtseenheden naar de hoofdstad overbrengen.

Brussel, 16 augustus. Een dof-grauwe nacht zonder de minste doorschijnendheid. Nu en dan een fijne motregen. Aldus de Maria's hemelvaartsdag te Brussel, die andere jaren in de meeste gezinnen een montere feestdag is, want haast elk gezin viert een Maria onder zijn leden. Nu was er geen blijde zon, er was ook zo goed als geen nieuws van het oorlogsterrein, en zo sleepte de dag dan ook voorbij in de atone lusteloosheid van berusten zonder veel hoop en zonder veel vrees.

Aan de terrassen der koffiehuzen minder volk dan gewoonlijk. Gelukkig was dat volk niet mismoedig. Wel had het de laatste mededeling van de minister van oorlog gelezen, waarin gemeld was, dat niets meer over de verrichtingen van de oorlogvoerende legers officieel zou worden verteld. Men nam echter aan, dat alleen onvoorzichtigheid deze maatregel had uitgelokt. De twee, drie onjuiste berichten, in de laatste dagen verspreid door sommige bladen, die er door tijdelijke schorsing voor werden gestraft, hebben trouwens ook het publiek voorzigtiger gemaakt, met het gevolg dat het hier wat kalmer is geworden. Alleen maakte het inhouden der briefwisseling, of althans het vertragen ervan, ietwat zenuwachtig, al begrijpt men de stoornis in het postverkeer volkomen. Zo verliep de grijze trage dag van gisteren.

In de late avond maakte het ministerie van oorlog, tegen zijn eigen aankondiging in, het volgende geruststellende bericht aan de pers bekend: Het ministerie verwittigt het publiek, dat het zich over de vertraging, die dezer dagen in het wisselen van correspondenties kan ontstaan, niet moet verwonderen. De diensten worden op dit oogenblik gans ingenomen door het drukke werk, dat de nationale verdediging meebrengt. Vandaar de vertraging, die ieder met kalmte en vertrouwen inzien moet. Komt zij voor, dan is dit in het belang van het land. De toestand van ons leger is bij voortdoring zeer goed. De slagen, die het op de vijand zegevierend thuis heeft gehaald, hebben het moreel gesterkt.

In haar geheel zijn de strategische stellingen zo, dat wij op z'n ergst mogen verwachten een aanval van de tegenstander te moeten weerstaan, hetgeen voor ons in voordelige voorwaarden zal gebeuren. Het is echter niet uitgesloten, dat wij slechts heel weinig volk zullen weerhouden. Onmogelijk is het met preciesheid te zeggen, wat gebeuren zou. Onze staf heeft de nodige beschikkingen

genomen, om aan de onderscheiden gebeurlijkheden het hoofd te bieden.

Brussel, 16 augustus. Ik seinde u, dat sommige bladen voor het verspreiden van onjuiste geruchten werden bestraft. Ik doelde vooral op La Métropole van Antwerpen, die 48 uren werd geschorst. Andere bladen werden vroeger reeds, van vóór de eigenlijke vijandelijkheden aangeslagen. Hedenochtend wordt aangekondigd, dat de censuur op de pers officieel wordt ingevoerd. De militaire gouverneur van Brabant, generaal Clooten, maakt het volgende bevel bekend. Te rekenen van heden zal elk blad slechts in één enkele uitgave verschijnen. De drukproeven dezer uitgave zullen voor het afdrukken onderworpen worden aan de militaire overheid, die al wat de krijgsverrichtingen aangaat, nalezen en zuiveren (expurgera) zal.

De correspondenten door buitenlandse pers te Brussel zullen deze maatregelen zeker toejuichen. Hun plicht is alleen volkomen betrouwbare berichten te geven. Alle tendentieuze nieuwtjes kunnen schaden aan de vriendschap, die de neutrale landen aan België verbindt. Die vriendschap kan alleen groter worden, als het buitenland niets verneemt dan gecontroleerde waarheid. Het verlicht onze taak van correspondent ten zeerste.

Het was in de laatste dagen bijzonder triest en moeilijk, het echte van het onechte te schiften. Dat veel onwaars werd verspreid, kan de thans zo prachtig eendrachtige Belgische pers niet worden aangeschreven. Zelfs de bezadigdste en oordeelkundigste oorlogscorrespondent kan in de algemene opgewondenheid van het ogenblik zich aan verbeelding te buiten gaan, wat zeker is te vergeven. Dat voor die imaginatie nu een rem is gevonden, dient echter zeer gelukkig geheten te worden.

Daar de vijandelijke cavalerie versterkt was, hebben de Belgische troepen zich aanvankelijk in de richting van Wavre begeven. Bij hun opmars waren de Duitsers blootgesteld aan het vuur van onze voorposten. Na enige onbelangrijke schermutselingen werd het Duitse offensief tot staan gebracht.

Langs het overige legerfront heerst de grootste kalmte.

17 augustus 1914

Brussel, 16 augustus. Men gaat voort kleine schermutselingen in de omstreken van Tienen te vermelden. Aldaar zou ook een taube neergeschoten zijn geworden.

De arbeid der oorlogscorrespondenten wordt hier zo goed als onmogelijk gemaakt. Men houdt ze op grote afstand van het front, waarvan trouwens niemand weet waar het zich voor het ogenblik bevindt. Deze maatregel wordt gewettigd door de Duitse bekentenis dat de mededeelzaamheid der Engelse pers in 1870 de nederlaag van Frankrijk heeft helpen bewerken.

Brussel, 16 augustus. De nacht is kalm voorbijgegaan. In de omtrek van Tienen (Tirlemont) trekken de Duitsers hun troepen samen op Herk, om hun krachten te herstellen.

Brussel, 16 augustus. Twee geruchten, die ik niet dan onder voorbehoud mededeel, omdat ze door het ministerie van oorlog niet zijn bevestigd, en aan de censuur nog niet konden worden onderworpen, houden in,

1. dat belangrijke schermutselingen tussen Fransen en Duitsers hebben plaatsgehad en

2. dat te Brussel de chef van de Duitse spionagedienst is aangehouden op het ogenblik dat hij een rapport aan zijn regering zat te schrijven. Men vond in zijn woning het adres van acht andere spionnen.

Tengevolge der censuur zullen van heden af al de bladen 's avonds verschijnen, de meeste tegen zes uur.

Brussel, 16 augustus. Ik ben vandaag tot Halen bij Hasselt geweest; de Duitsers die tot Diest waren geweest, hadden zich na grote verliezen tot achter Halen teruggetrokken, na op dat dorpje enkele schoten gelost te hebben.

Brussel, 16 augustus. Gisteren is de Brussel gebeurd wat nimmer ergens is voorgevallen; de gemalin van de vorst van een grondwettelijk koninkrijk heeft een socialistisch lokaal bezocht. Terwijl koning Albert zich aan het hoofd heeft gesteld onzer troepen, men kan het zeggen zonder eufemisme, gaat onze koningin met al de schatten van haar hart het leger der liefde voor. Iedere dag bezoekt zij ambulances, waarbij Belgische vrouwen aan de Duitse gekwetsten bewijzen dat zij in België eerder beklagd dat gehaat worden, en zo heeft zij ook gisteren onder de meest aandoenlijke geestdrift, de ambulance van het socialistische volkshuis bezocht.

Onze soldaatjes hebben haar "ma reine" genoemd, gelijk zij "mon colonel" zouden zeggen. Zij hebben haar toegesproken met een ruwe openhartigheid, die bewees hoe groot hun betrouwende genegenheid is en voor ieder heeft de koningin woorden gevonden, die hun tot het hart gingen, omdat ze uit het hart kwamen. Toen ze buiten kwam, werd ze door de moeders en meisjes, die deze volkswijk bewonen, onthaald op gejuich, dat hartstochtelijk mag

heten. De koningin heeft gisteren ondervonden dat in het uur van het gevaar het hart van al de Belgische vrouwen van dezelfde gevoelens klopt.

Gisteren ook hebben onze prinsjes twee scholen bezocht, waar aan de kinderen van behoeftige soldaten, evenals aan hun vrouwen, voedsel en verdere hulp wordt verleend. De koninklijke kinderen hebben hun natuurlijke schuchterheid weten te overwinnen om met al die kleuters te praten als met vriendjes. De populariteit die ons vorstenhuis tot op heden genoot, is in haar wezen aan het veranderen: zij wordt dankbare en onvergankelijke liefde.

Brussel, 16 augustus. Het lijkt ons een eeuwigheid, dat wij geen bladen uit Duitsland meer ontvangen hebben, nu bereiken ons echter langs Nederland de eerste Duitse kranten. De socialistische bladen heeft Le Peuple ontleed, het blad oefent kritiek op de houding der Duitse sociaal-democraten en betreurt dat Bebel dood is.

Brussel, 16 augustus. Men verhaalt de volgende woorden van een karabinier, die al niet weinig Duitsers gevangen heeft genomen: "Met mijn geweer ga ik er tegenwoordig nooit meer op uit. Ik heb maar een boterham bij me, en als zij die zien, dan lopen ze me na". Een der gevangenen heeft verklaard, dat de orders zo bepaald mogelijk luiden. Men moet marcheren, zo niet, dan wordt men gefusilleerd. Dezelfde zegsman voegde er aan toe: "Als men ons niet wat rust gunt, zullen zowel mannen als paarden weldra aan hun eind zijn." Deze krijgsgevangene was de Dantzig ingescheept en wist zaterdag de 18^e (15^e?) augustus niet meer, dan dat er oorlog was en dat de Fransen in Elzas-Lotharingen waren gevallen. Men vertelt nog het volgende staaltje van onze vliegers. Twee van hen, die weer op weg waren naar onze hoofdmacht, hadden wegens hapering van

een vliegtuig moeten landen in de nabijheid van Duitse lansiers. Het vliegtuig kon niet worden hersteld, doch de vliegers wisten te ontkomen. Zij bleven binnen de linie en beschouwden het vliegtuig als verloren. Twee dagen later vernemen zij, dat het toestel, bewaakt door Duitse lansiers, nog steeds op dezelfde plaats is gezien. Onmiddellijk zet men nu een mitrailleur op een auto van 80 paardenkrachten, waaraan een wagen wordt gekoppeld. Met grote vaart begeeft men zich naar het vliegtuig, waar de lansiers verrast en op de vlucht gedreven worden, terwijl men hen met de mitrailleur op een afstand houdt. Inmiddels wordt het toestel afgetuigd en op de wagen geladen. Dan gaat men er vandoor, de Duitsers in verbazing over zoveel stoutmoedigheid achterlatend.